İSTANBUL UNIVERSITY PRESS

4. BOYUT Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi
4. BOYUT Journal of Media and Cultural Studies

4. BOYUT Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi
4. BOYUT Journal of Media and Cultural Studies

4. BOYUT Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi
4. BOYUT Journal of Media and Cultural Studies,
4BOYUT 2025, (27): 183–195

https://doi.org/10.26650/4boyut.2025.1807564
Başvuru | Submitted 20.10.2025
Kabul | Accepted 24.10.2025

Söyleşi | Interview

Açık Erişim | Open Access

Anlatı, Mitler ve Korku: Dijital Kültürde Dönüşen Temsiller- Demokan Atasoy ile Söyleşi

Narrative, Myths, and Horror: Transforming Representations in Digital Culture -An Interview with Demokan Atasoy

Interviewer: Nurcan Usta [1]

[1] İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Bizler, dünya ve evrenle kurduğumuz ilişkiyi hikâyeler aracılığıyla anlamlandırırız. Anlatılar, bilgi aktarmanın yanı sıra duyguları ve deneyimleri kuşaktan kuşağa taşıyan bir köprü işlevi görür. Bu çerçevede mitler, ilk iletişim biçimlerinden biri olarak toplumsal değerleri, inançları ve sembolleri kurar. Yazıdan önce de işleyen bir aktarım düzeni olarak mitoloji, kuşaktan kuşağa duyguları ve düşünceleri taşımış; toplumsal belleğin, simgelerin ve metaforların temel kaynaklarından biri olmuştur. İnsan ve toplum değişirken mitler de biçim değiştirmiştir; bu süreklilik kültürel evrimin seyrine dair önemli ipuçları vermektedir.

Korku ise bu mitik anlatı geleneğinin belki de en köklü ve evrensel boyutunu oluşturur. Bilinmezle karşılaşma, sınırların aşılması ve ötekiyle yüzleşme deneyimi olarak korku hem bireysel hem toplumsal düzeyde bastırılan kaygıları yüzeye çıkarır ve onları sembolik düzlemde işler. Dijital çağda ise bu arkaik deneyim, yeni teknolojik olanaklarla buluşarak hem biçimsel hem de içeriksel dönüşümler geçirmektedir.

Bu söyleşide, Türkiye'de çağdaş korku edebiyatının öncü isimlerinden biri olan yazar, senarist, yönetmen Demokan Atasoy ile mitlerden popüler kültüre uzanan korku hikâyelerinin bu dönüşümünü, etkisini ve türün Türkiye'deki konumunu ve kültürel üretimle kurduğu ilişkiyi konuşuyoruz. Edebiyattan sinemaya, forumlarda doğan dijital folklordan kısa videolara, etkileşimli kurgulara ve oyunlara uzanan bu üretimlerde anlatının "yeni" ile "süreklilik" arasındaki çizgisini; farklı mecralarda kullanılan başlıca anlatı stratejilerini ve günümüz duygu dünyasıyla kurulan bağı tartışıyoruz. Atasoy, çok disiplinli üretiminin birikimiyle bu kesişimleri açıyor; somut önerileri ve kavramsal yorumlarıyla korku anlatılarının bugüne nasıl yerleştiğini anlatıyor. "Zorba gerçekçilik" anlayışının edebiyatın hayal gücünü sınırladığına dikkat çeken Atasoy, korkunun hurafe ya da marjinalize edilmiş bir tür olarak değil, insanlık tarihinin ortak duygusal belleğini yansıtan bir kültürel ifade biçimi olarak okunması gerektiğini hatırlatıyor. Ayrıca yazar, bu anlatıların biçimlenişinde rol oynayan ekonomik ve politik dinamiklere de dikkat çekiyor.

Atıf | Citation: Usta, N. (2025). Anlatı, mitler ve korku: Dijital kültürde dönüşen temsiller- Demokan Atasoy ile söyleşi. *4. BOYUT Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi–4. BOYUT Journal of Media and Cultural Studies*, (27), 183-195. https://doi.org/10.26650/4boyut.2025.1807564

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2025. Usta, N.

Sorumlu Yazar | Corresponding author: Nurcan Usta nurcanustaa@gmail.com

Öncelikle yazma pratiğinizden başlamak isterim: Anlatı evreni oldukça geniş. Sizi özellikle korku türüne yönelten temel etken neydi?

Korkuya olan ilgim çocukluk yıllarıma uzanıyor. Özellikle 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başında yaygınlaşan çizgi roman kültürü bu ilginin temelini oluşturdu. O dönemde çizgi romanlara ulaşmak son derece kolaydı; haftalık olarak yayımlanan, siyah beyaz ve uygun fiyatlı sayılar, çocuk yaşta biri için erişilebilir bir dünyaydı. Bu hikâyeler aracılığıyla bir anda çok farklı alanlara kapılar açıldı: maceraya, dünyanın uzak köşelerindeki insanlara, ahlaka ve ahlaksızlığa dair tartışmalara... Hepsini bir arada görebileceğiniz geniş bir anlatı evreniydi çizgi romanlar. Tam o sıralarda video dönemi başladı ve filmlere erişim sinema salonlarının dışına taşındı. Henüz çocuk yaştaydım ve o dönem bugünkü kadar kontrollü zamanlar değildi. Dolayısıyla her şeyi izleyebildiğimiz, her şeye merakla yaklaştığımız bir dönemdi. Ankara'da büyüdüm; kendi mahallemizde ya da okulda asla karşılaşamayacağımız türden insanlar ve hikâyeler, bu filmler ve çizgi romanlar aracılığıyla hayatımıza girdi. Tarihî anlatıların, mitolojik unsurların, canavar figürlerinin bu öykülere sızabildiğini görmek; hatta bütünüyle hayal ürünü olanların etkileyici olabileceğini fark etmek, dünyayı algılayışımı derinden etkiledi. Conan ile tanışmam, bu açıdan dönüm noktalarından biridir. Biraz daha ilerleyen dönemde yayımlanmaya başlayan Süper Korku gibi ilginç işlerle de tanışınca, bu evren iyice genişledi. Bunların hepsinin üstümde çok büyük bir etkisi var. Tüm bu deneyimler hem korkuya hem de fantastik olana duyduğum ilgiyi besledi ve bugün anlatı evrenimi kurarken de etkisini sürdürüyor.

Kurgu dünyalarınızı inşa ederken ilham kaynaklarınız nelerdi?

Kronolojik bir çizgide ilerleyelim. İlk yıllarda, çocukluk çağının doğal merakını besleyen kitaplarla tanıştım. Enid Blyton'un Gizli Yediler ve Harika Beşler serileri, onlu yaşlarda bana macera ve keşif duygusunu kazandırdı. O küçük dedektif hikâyeleri, olayları çözmeye çalışan karakterleriyle hem heyecan hem de anlatıya dair ilk tutkumun kaynağı oldu. Bu dönemin hemen ardından Agatha Christie geldi. Onun kitaplarını keşfettiğimde, elimden bırakamadım; bulabildiğim her kitabını arka arkaya okudum. Ardından Jules Verne'le tanıştım. Onunla bir anda aya gitmek, denizlerin altına inmek, bilinmeyene yolculuk yapmak mümkün hâle geldi. Bu isimler, sanırım 20. yüzyılda büyüyen pek çok kişi için ortak bir güzergâh oluşturur; 21. yüzyılda da benzer biçimde devam ediyor olabilir. Liseye geçtiğimde ise bambaşka bir döneme girdim: Stephen King'in Türkçeye çevrilmeye başladığı yıllardı. King'le tanıştığımda her şey değişti. Karanlık, vahşi, bütünüyle hayal gücünden beslenen ama aynı zamanda gerçek dünyanın gölgesinde duran hikâyeleriyle karşılaşınca, bize öğretilen edebiyat anlayışının dışında bir dünyanın var olduğunu fark ettiğim ilk isim Stephen King olmuştur. King, okulda "doğru edebiyat" olarak tanıtılan şeyin ötesinde, başka bir dilin, başka bir anlatı biçiminin mümkün olduğunu gösterdi. Yazmaya geç başlamamın nedeni de bu "yüksek sanat" algısıydı. Okulda edebiyat hep ulaşılması güç, gerçekçi ve ciddi bir uğraş olarak resmedildi. Bu resim beni korkuttu ve bu algı beni uzun süre uzak tuttu. Gerçekçilik kavramıyla aram hiçbir zaman iyi olmadı. Okul hayatım boyunca bu nedenle hep zorlandım. "Paragraf bile yazamıyor" denilen, annesi okula çağrılan o öğrenciydim. Yazmak benim için neredeyse imkânsız bir eylemdi; uzun süre kalemden uzak durdum.

Bu durum, İstanbul'a taşındıktan sonra değişmeye başladı. Okuma alanımı genişlettim; Charles Bukowski, Boris Vian ve Jerzy Kosiński gibi yazarlarla tanıştım. Onların metinlerinde edebiyatın "yüksek sanat" olmak zorunda olmadığını, geleneksel biçimlere sıkışmadan da güçlü olabileceğini gördüm. Edebiyatın hep "hikmet" taşımak, sürekli bir mesaj vermek, noktasına virgülüne kadar kusursuz olmak zorunda olmadığını anladım. "Çirkin" olanın da "pis" olanın da anlatıya dâhil olabileceği bir dünya keşfettim. Bu benim için son derece heyecan verici ve özgürleştiriciydi. İşte o noktada içimde birikenleri anlatma cesaretini buldum. Dolayısıyla yazmaya başlamamın ardındaki en önemli etken, bu yazarların bana açtığı o alternatif edebiyat anlayışı oldu.

O dönemde Türkiye'de korku türü nasıl bir görünüm içindeydi?

O dönemde Türkiye'de korku türü neredeyse yoktu açıkçası. Geleneksel anlatılarda hâlâ *gulyabani* gibi halk hikâyeleri dolaşsa da bu tür öyküler genellikle rasyonel bir açıklamayla sonlanır; doğaüstü olanın inandırıcılığı reddedilir, her şey bir "hikmet hikâyesi"ne bağlanırdı. Yani korku, bizde hiçbir zaman bağımsız bir tür olarak ele alınmadı. Kerime Nadir'in *Dehşet Gecesi* adlı romanı, tek eserlik bir korku ürünüdür. Dracula'nın uyarlamasıdır aslında, ancak bambaşka hayallerle birleşmiştir, iyi de bir eserdir. Ne var ki Nadir'in bu çalışması tekil bir girişim olarak kalmıştır. Bir diğer önemli isim, 1900'lerin başında yazan Kenan Hulusi Koray'dır. Korku ve fantastik ögelere ilgi duysa da dönemin edebî anlayışı onu gerçekçiliğe yönlendirmiş; erken yaşta hayatını kaybetmesi de üretimini sınırlamıştır. Bu eksikliğin ardında, edebiyat ile hurafenin birbirine karıştırıldığı baskıcı bir kültürel tutum yatıyordu. Dolayısıyla bizde yanlış anlaşılmış bir şey vardı: "İnsanları ve gençleri hurafeye yönlendirmeyelim" düşüncesi altında, edebiyatla hurafe birbirine karıştırılmış; sanatın ne olduğu tam olarak kavranamamıştı. Bu, baskıcı bir kültürel yapının sonucuydu. Ben buna, 20. yüzyıl boyunca —özellikle 1940'lardan 1990'lara kadar— hissedilen bir atmosfer olarak, "zorba gerçekçilik" diyorum. Bu dönemde eğer siz fantastik olandan, doğaüstünden ya da korkudan bahsediyorsanız, hemen köşeye itilirdiniz; önemsenmezdiniz. "Aslında güzel yazıyorsun ama biraz daha düzgün şeyler yaz" gibi cümlelerle küçümsenirdiniz. Dünya edebiyatında bu türlere ne kadar saygı duyulduğunu gördüğümdeyse, "biz bu alanda ne yapabiliriz" diye düşünmeye başladım. Benim yazıya yönelmem de doğrudan korku türü üzerinden olmadı. Charles Bukowski'nin izinden gidip, yeraltı edebiyatının "çirkinliği"nden, sokakların pisliğinden, insan ilişkilerinin karanlık yanlarından beslenerek yazmaya başladım. İlk metinlerimi o dönemin tüm yayınevlerine —o zamanlar mektupla gönderilirdi— yolladım. Bir sürü ret cevabı aldım. Bu cevaplar aslında Türkiye'deki yayıncılığın zihniyetini de çok açık gösteriyordu. 1990'larda bazı yayınevleri "biz bu türü yayımlamıyoruz" derken, bazıları doğrudan "çağdaş Türk yazar yayımlamıyoruz" diyordu. Tahmin ediyorum, korkuya yakın duran ya da "kirli", "pis", "anlatılmaması gereken" şeyleri anlattığım için bu tepkiler geliyordu.

Mitler toplulukların ritüel ve inançlarını biçimlendirerek ortak bir dünya kuruyordu; edebiyat ise bireyin kişiselleşmiş hikâyesine odaklandı. Bugün herkes kendi yolculuğunun kahramanı ve yalnız. Sizce bu dönüşüm insanın kendini anlama biçiminde nasıl bir kırılma yarattı? Ortak anlatılar günümüzde hâlâ mümkün mü, yoksa kültür tamamen bireysel yolculuklara mı bölünüyor? Çok-disiplinli üretimlerinizde hem mitik öğeleri hem de modern bireyin yabancılaşmasını, insan ruhunun karanlık yüzünü işlediğiniz için bu konudaki fikirlerinizi özellikle merak ediyorum.

Şimdi ben biraz tür odaklı belki girersem konuya, aklımdakini soruya daha iyi bağlayabilirim. 2000'lerle birlikte, özellikle 2010'lardan itibaren yeniden yükselişe geçen bir "mit yaratma kültürü"nün içine girdiğimizi düşünüyorum. Bu eğilim ilk bakışta sinema merkezli görünüyor; *Marvel Universe* örneğinde olduğu gibi, geniş anlatı evrenleri oluşturma fikri popülerleşti. Ancak bu anlayışın kökeni çok daha eskiye, 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başına kadar uzanıyor. İngiltere'de *Lord Dunsany* gibi isimler bu çizgiyi başlatmış, onu izleyen dönemde ise *H. P. Lovecraft* bu geleneği belirleyici bir biçimde derinleştirmiştir. Belki en çok Tolkien bilinir evren yaratma konusunda. Oysa Lovecraft, uzun yıllar boyunca dünya edebiyatında görmezden gelinse de 20. yüzyılın en etkili mit yaratıcılarından biridir. Onun kurduğu "kozmik korku" evreni, diğer yazarlarla çalışarak, iletişim kurarak oluştuğu için çok daha güçlü bir şekilde ilerlemiştir. Bir dönem kaybolsa da yeniden güçlü bir şekilde geri dönüyor. Ayrıca, bugünkü çizgi roman evrenlerini etkileyen pek çok isim de o dönemde ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, ben o kültürün etkisinin yeniden yükselişte olduğunu hissediyorum. Kişisel meseleleri anlatmak bile, önce hikâyenin geçtiği evrenin bilinmesini ve tanımlanmasını gerektiriyor. Önce yazar tarafından, sonra okur tarafından anlaşılmasını umut etmek gerekiyor. Korku türü, bu tarz anlatıların temelinde yükseldiğinde daha iyi sonuç veriyor bence. Örneğin *Robert E. Howard* (Conan'ın yaratıcısı) ya da *Robert Bloch* (daha sonra *Psycho*'nun yazarı) gibi yazarlarla fikir alışverişinde bulunmuş;

birbirlerinin hikâyelerinde karakterleri, mekânları ve şehir isimlerini paylaşmışlardır. Bu şekilde müthiş bir alan yaratılıyor ve bu alan kozmik korkuyu oluşturuyor. Kozmik korku dediğimizde aslında insanın kendini değersiz hissetmesini anlatıyoruz; yani o kadar dev bir şeyin karşısında çok bireysel bir korku ortaya çıkıyor. "Ben koca bir evrendeyim, hiçbir şey beni umursamıyor, ben ne yapacağım?" sorusu aslında temel korkudur. Bu korkuyu anlatacağız ama bütün evreni kapsıyoruz: bir mitimiz var, eski tanrılar da hikâyelerin içinde, tıpkı mitolojilerde olduğu gibi. Fantastik kurgu ve bilim kurguda da dünya yaratmak, evren yaratmak çok önemlidir; korkuda da elbette öyledir. Bence önce orada ayaklarını yere basmalısın; sonra bireysel hikâyelerini anlatabilirsin. Anlatılan bireysel hikâyeler ise kaçınılmaz olarak insan hikâyeleridir. Dolayısıyla, önden o kapıyı kapatıp da "bu saçma, ben bunu okumam" demeyi bırakırsak, o zaman bu büyük anlatı evrenlerinde insanların iç dünyalarını, başlarından geçenleri farklı yollarla aktarmaya çalıştıklarını görebiliriz bence. Buradaki iletişim, aslında okurun inançsızlığını bir süreliğine askıya almasıyla başlayan bir okuma biçimiyle kuruluyor. Yani okurken önce o inançsızlığı bir kenara bırakalım; evet, bu anlatılan şey gerçek değil, yazar hafifçe bize yalan söylüyor ama bunu bilinçli olarak, "gerçekmiş gibi" yapıyor. Okur bunu kabul ettiğinde, o anlatının içinde gerçek insan hikâyeleriyle, gerçek duygularla ve hatta kendi içindekilerle ilgili birtakım şeylerle karşılaşabiliyor. Bana göre ancak o zaman, anlatının asıl gücüne ulaşabiliyoruz.

Korku anlatıları kültürel, sembolik ve psikolojik boyutları olan bir alan. Öteki'ne ve bilinmezliğe duyulan korku burada önemli bir yer tutuyor. Freud'un Uygarlığın Huzursuzluğu'nda belirttiği gibi, uygarlığın bastırdığı şeyler de huzursuzluk kaynağı hâline geliyor. Siz karakterlerinizi kurarken bu dışsal öteki ile içsel bastırılmış olan arasındaki gerilimi nasıl işliyorsunuz?

Şimdi, bilinmezlik korkusu dediğimiz şey, H. P. Lovecraft'ın da vurguladığı gibi, korkunun en eski biçimlerinden biridir. Lovecraft, *Edebiyatta Doğaüstü Korku* adlı makalesine şu cümleyle başlar: *"İnsanın en eski ve en güçlü duygusu korkudur; korkuların en eskisi ise bilinmezlik korkusudur."* Dolayısıyla, ölüm elbette nihai korkudur, ama ona gelene kadar bizi yönlendiren asıl duygu çoğu zaman "az sonra ne olacak" korkusudur. Gündelik hayatımız bununla örülüdür: Bu kapıdan çıktığımda beni ne bekliyor? Okula gittiğimde insanlar beni kabul edecek mi? Öğretmenler anlayabileceğim bir dilde mi konuşacak? Her adımda, sürekli bir anksiyete içinde yaşıyoruz; görünmez bir bilinmezliğin içinde yaşıyoruz. Benim en anlatmayı sevdiğim şey, tam da bu küçük insanın içindeki o yanıp tutuşan, "bir sonraki anı bilmemekten" doğan kaygıdır. Kaygı son derece zengin bir konu bana kalırsa.

Her durumda bir "öteki" bulmak çok kolaydır. Üstelik o ötekinin insan olması çok daha kolay; onu sevmemekse en kolayı. Edebiyatta bu dinamik sonsuz ve zengin anlatı imkânı yaratıyor. Yani illa bir canavarla karşılaşmak zorunda değilsiniz. Neredeyse bütün zombi filmlerinde gördüğümüz o korku, aslında canavardan değil, insanın diğerleriyle kurduğu ilişkiden doğar. Siz canavardan korkarsınız ama asıl korku çoğu zaman insandan gelir. Örneğin zombi anlatılarını düşünelim: özellikle 2000 öncesi zombi hikâyelerinde zombi yavaştır, ondan koşarak kaçabilirsiniz. Asıl tehdit, birlikte kaçtığınız insanların size ihanet etme ihtimalindedir. Aynı evin içinde anlaşamadığınız biri sizi zombi dolu sokağa atabilir. Bir toplum olmaya çalışırken o topluma ait olamamak, bir anda o küçük grubun içindeki "öteki"ye dönüşmek çok daha büyük bir korkudur — ve bu, anlatılarda çok daha sık işlenir. Zombi filmlerinde biz aslında zombilerden çok diğer insanlardan korkarız. Çünkü güçlü olan hikâye oradadır: birlikte yaşamak, güvenmek, dayanışmak istediğiniz; sizi koruyacağını umduğunuz topluluk bir anda sizi dışlarsa ne olur? Bu dışlanma korkusu, ölüm korkusu ya da bilinmezlik korkusu kadar derin bir varoluşsal korkudur. Ben bu temaları kişisel düzeyden çok, toplumun içinde sürekli yaşanan yabancılaşma duygusu üzerinden anlatmayı seviyorum. Herkes sosyalmiş gibi davranıyor ama sonra eve gidip odasında yalnız ağlıyor. Kimse bunu anlatmıyor, kimse konuşmuyor. Oysa korku tam da bu alanı konuşturduğu için önemli. Canavar kullanmak zorunda değilim. Önce kaygıyı anlatmam gerekiyor. Bu küçük kaygılar bile çok iyi korku hikâyelerinin çıkış noktasını oluşturur. Dolayısıyla içten gelen korku, dışsal olandan çok daha belirleyicidir. Eskiden korku dışarıdaydı — canavarlar, antik

tanrılar, uzak tehditler. Sonra bir noktada korku içeri girdi; insan artık kendi zihninin karanlığıyla yüzleşmeye başladı. Freud özellikle bu konuda çok yardımcı oldu. Bu bazen büyüyüp bir "komşunun oğlu seri katil" hikâyesine, *Psycho* gibi bir dehşete dönüştü. Öte yandan, dışarıdan gelen tehdit –örneğin *Dracula*'da Transilvanya'dan Londra'ya taşınan canavar– içimizdeki korkularla birleşti. Yabancı olan, cazibesiyle aramıza sızdı, sevdiklerimizi etkiledi, onları kendine çekti. "Sen kimsin, nereden geldin?" sorusu yeniden belirdi. Böylece öteki korkusu, içimizdeki o kaygıyla bütünleşir ve devasa bir hale gelir. Bütün bunları tek bir formülle birleştirmek mümkün değil. Tek bir metodu yok. Ama bence temel mesele, kendimizle barışık olmak ve içimizdeki duyguları dürüstçe dışa vurmak. "Her şey gerçek olmalı" saplantısından, yani o zorba gerçekçilik bakış açısından kurtulmamız gerekiyor. Hayal gücünü serbest bırakarak hikayeleri anlatmalıyız.

Gündelik hayatta deneyimlediğimiz korkularla kurmaca eserlerdeki korku arasında nasıl bir ilişki görüyorsunuz? Sizce edebiyat bu duyguları yeniden üretirken ya da dönüştürürken hangi farklı yolları açıyor?

Zaten günlük hayatımız korkularla dolu. O yüzden, az önce de söylediğim gibi, her zaman bir canavara ihtiyacımız yok. Her an küçücük bir korku hikâyesinin içine düşebiliriz. Mesela bir hastalık korkusu bile bir anda dev bir hikâyeye dönüşebilir; pandemi döneminde bunu yaşadık. Evden çıkmak ya da çıkmamak, maskeyi takmak ya da takmamak gibi sıradan seçimler bile müthiş korku hikâyeleri yarattı. O gücü kaçırmamamız gerekiyor bence. Dolayısıyla, evin içinden başlayan, aile ilişkilerinde geleneklerin kurduğu baskıları konuşmaya başlamalıyız. Korku, artık dışarıdan gelen bir tehdidin değil, içeride —bizimle yaşayan— bir şeyin konusu. Eğer gerçekten korkudan söz edeceksek, önce şu "Anadolu irfanı" şakasıyla yüzleşmemiz gerekiyor. Elbette irfan vardır, gerçektir, iyi insanlar da vardır ama özümüzü inkâr ederek bir yere varamayız. Yalan yanlış hikâyelerle ilerlemek mümkün değil. Toplumun geleneklerinin bizi nasıl sıkıştırdığını, bu kalıpların ne kadar ürkütücü olabileceğini anlatmadan özgürleşmemiz de rahatlamamız da çok zor.

Günümüzde korku edebiyatı yazarlarının eserlerinin 'kurgu' olduğunu özellikle vurgulamak zorunda kalmaları dikkat çekici. Çünkü kimi zaman komplo teorileriyle aynı kefeye konuyorlar. Gerçeklik/kurgu ayrımının bulanıklaştığı dijital çağda bu durum korku edebiyatının toplumsal alımlanışını nasıl dönüştürüyor?

Şu anda gerçekten, dediğiniz gibi, komplo teorileri çok büyük bir yükselişte. Aslında, onları gerçek hayatımıza dâhil etmediğimiz sürece çok keyifli kurgular bunlar. Ama oturup da bu hikâyelerle dertlenmeye, hayatımızı olduğundan daha sıkıntılı bir hâle getirmeye gerek yok. Yazarlar —özellikle korku yazarları— bu noktada "kurgu yazdıklarını" açıkça söylemek zorundalar. Çünkü bizde -çoğunlukta görülen- hâlâ şöyle bir algı var: insan sadece yaşadığını yazabilir. Bu inanç son derece tehlikeli. Çünkü eğer bu doğru olsaydı, cinayet anlatan bir yazarın önce bir cinayet işlemiş olması gerekirdi. Böyle bir mantık elbette absürt yerlere gider. Dolayısıyla, böyle bir düşüncenin hâkim olduğu bir toplumda, önce bir sakin olmak ve "bu bir kurgu, biz onu gerçekmiş gibi anlatıyoruz ama bunlar gerçek değil" demek zorundasınız.

Türkiye'ye özgü olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Bizde bu durum çok net hissediliyor. Aslında dönem dönem dünyanın her yerinde benzer dalgalar yaşanıyor. Amerika'da da bundan yüz yıl önce neredeyse aynı tartışmaların döndüğünü görüyoruz. O dönem yazılanlara ve bazı yazarların hayat hikâyelerine baktığımda, çok benzer sorunlarla karşı karşıya olduğumuzu fark ediyorum. İnsanlarda, kurgusal olanla gerçek olanı birbirine karıştırma eğilimi var. Aslında işin özünde şu var: yazılan neredeyse her şey bir şekilde kurgudur. Önce bunun farkına varmak gerekiyor. Biyografiler bile aslında bir kurgu içerir. Çünkü bir insan, kendi hikâyesini anlatırken neyi anlatıp neyi anlatmayacağına, hangi bakış açısından anlatacağına karar verir. Bu çerçeveleme bile başlı başına bir kurgu eylemidir. Dolayısıyla bir olay gerçekten yaşanmış olsa bile, o olayın "o şekilde" yaşandığı anlamına hiçbir zaman gelmiyor. Bunu anladığımızda, yani biyografinin dahi bir anlatı olduğunu kabul ettiğimizde, gerçekliğe daha sağlam

basabiliyoruz. Kurgu olmayan bir şey yok. Önemli olan, yazılanın okurda uyandırdığı duygudur. Çünkü bazı hikâyeler ancak o duyguyu paylaşan insanların hisleriyle, sezgileriyle, empatisiyle anlatılabilir. Yazarlar yalnızca yaşadıklarını anlatmazlar; yaşamadıkları şeyleri de hissederek, gözlemleyerek anlatabilirler. Hapisteki birini yazmak için hapse girmek, bir katili anlatmak için katil olmak gerekmez. Bunlar çok temel ama çok önemli ayrımlar. Bence bu farkındalıkla başlamak hem yazarlık hem okurluk süreci için en sağlıklı yol.

Orson Welles'in *War of the Worlds* radyo draması 'gerçeklik efekti' yaratmıştı. Bugün creepypasta[1] gibi dijital anlatılar da farklı medya araçlarının özelliklerini kullanarak inandırıcılık kuruyor. Sizce medya teknolojisi değiştikçe korkunun inandırıcılık zemini nasıl dönüşüyor?

Yani bir kere şunu anlamamız gerekiyor: korkmak için bir şeyin gerçek olmasına gerek yok. Bu, bütünüyle duygusal bir yolculuk. Korkunun işlevi kahramanlıkla, cesaretle ölçülmez. "Ben vampirden korkmam, o zaten gerçek değil" dendiğinde, aslında mesele tam da orada başlıyor. Çünkü bir gece uykudan uyanıp göğsünüzde bir ağırlık hissettiğinizi, üzerinizde sizi ısırmak üzere olan bir canavar gördüğünüzü hayal edin; o anı gerçekten düşlediğinizde korkmayacağını söyleyen biri açıkça kendine yalan söylüyordur. Creepypasta gibi çevrim içi korku hikâyelerinde de durum benzer. Okur, "bunlar insanların başına gelmiş olaylarmış" diye okuyup korkabilir; sonra biri çıkıp "aslında hepsi uydurma" dese bile, bu bilgi o hissi yok etmez. Çünkü korku, doğrulanmış bir gerçeklikten değil, tahayyülden beslenir. Sanatı doğru anlamak burada çok önemli. Korku edebiyatı, yalnızca insanları korkutmak için var olan bir tür değildir; bu bir kültürdür. Hikâyeler, insanlığın ortak korkularının birikimidir. Belki de insanlığın anlattığı ilk hikâye bir korku hikâyesiydi: Mağarada, ateş henüz yakılmamışken, dışarı çıkmak isteyen birine babası "gitme, dışarıda ölüm var, canavar var" demiştir. Belki de ilk anlatı buydu. Evet, o zaman bu hikâye "bir ders" vermek için anlatılmış olabilir ama korku anlatıları ille de bir hikmet hikâyesi olmak zorunda değildir. Eğer korkuya inanmazsak, onu tamamen reddedersek, evet, belki korkmayız ama bu, okuduğunuz hikâyenin değerini azaltır mı? Asıl sorgulamamız gereken şey bu. Bir korku öyküsü okudunuz ve korkmadınız diyelim — bu, öykünün kötü olduğu anlamına gelmez. Bu yüzeysel bir bakış açısı. Mesele şu: Hikâye size ne anlatıyor? Yazar ne söylemek istiyor? Yaşadığınız toplumla ilgili bir şey mi söylüyor? Kahramanla, hatta bazen kötü karakterle bile paylaşabileceğiniz bir yan var mı? Bunları düşündüğünüz zaman, bu sorular sorulduğunda, okumayla gerçek bir ilişki kurulmaya başlanıyor. Çünkü okumak, yalnızca harfleri yan yana getirip sayfayı bitirmek değildir. Ne yazık ki bugün çoğu zaman bu hâle geldi: "Okudum, bitti." Aynı şey sosyal medya ya da creepypasta metinleri için de geçerli. "Çok fazla korku hikâyesiyle karşılaşıyorum, artık korkmuyorum" diyenler var. Evet, korkmak zorunda değiliz ama bu, korku edebiyatının değerini ortadan kaldırmaz. İnsanların korkularını, başkalarının yaşadıklarını okuyarak büyük haz duyabiliriz, hatta bir şeyler öğrenebiliriz — ama illa öğrenmek zorunda da değiliz. Korkuyorsak ne güzel! Benim kuşağım *Stephen King* okurken gerçekten korkardı. Bugün bazen sohbetlerde duyuyorum: "Filmden korkuyorum ama kitaptan nasıl korkulur?" deniyor. İşte bunu anlatmak kolay değil. Çünkü iletişim biçimi değişti; sürekli bir görsel baskı altındayız. Korkunun dili görselleşti, sesi baskınlaştı. Oysa korku sinemasının en güçlü yanı, çoğu zaman patlayan efektlerden değil, o seslerin, müziklerin, sessizliğin içinden yükselen gerilimden gelir.

Sanırım burada bir dönüşümden söz ediyoruz; korku sineması da bundan payını aldı mı sizce? Yani, önceden görsel ya da işitsel bir şok etkisine dayanan, seyirciyi doğrudan sarsmayı hedefleyen bir türdü belki. Peki şimdi bu değişti mi? Günümüzde sinemadaki korku estetiği ve korku algısı sizce nasıl farklılaştı?

Aslında tam tersi bir gelişimden söz etmek gerekiyor. Çünkü sinema sessiz başladı. İlk yıllarda ses yoktu ve bu, izleyicinin algısını bambaşka bir yerden yakalıyordu. Dev bir perde, ilk kez karşılaştıkları hareketli görüntüler... İnsanlar için başlı başına büyüleyici ve ürkütücü bir deneyimdi bu. Hatta sinema tarihinin ilk filmi

[1] Katılımcı toplulukların birlikte yazdığı, sürekli dönüşen bir anlatı türü.

sayılan *Bir Trenin La Ciotat Garı'na Gelişi* buna örnektir. Trenin doğrudan kameraya doğru geldiği o sahnede izleyiciler gerçekten üstlerine tren geliyormuş gibi korkup salonu terk etmişlerdir. Çünkü o dönemde bu kadar gerçek bir görüntüyle yüzleşmek, zaten başlı başına bir dehşet duygusu yaratıyordu. Sonraki dönemlerde sesli sinemaya geçildi ama sesin gücü hâlâ sınırlıydı. Bu yüzden görsel olarak "acayip" olan, tuhaf ya da folklorik öğeler—canavarlar, hayaletler, gölgeler—insanı korkutmanın temel aracına dönüştü. O dönemde korkunun kaynağı, görünür hâle gelen bu tuhaflıktı. Zamanla teknoloji ilerledikçe, sinema salonları da dönüştü. Salonlar karardı, perdeler büyüdü, ses sistemleri çevremizi sardı. Derken sinemacılar sesin etkisini fark etti: canavar göründüğünde müziği yükseltmek, ani bir gürültüyle seyirciyi zıplatmak... Bugün izlediğimiz korku filmlerinin -kötü diye niteleyeceğim- önemli bir bölümü hâlâ bu refleksle ilerliyor. Görüntüyle ses birleşiyor, seyirci irkiliyor. Ama bu, gerçek anlamda korku değil — bu, kapının arkasından "bö!" demeye benziyor. Kısa süreli bir şok etkisi yaratıyor, o kadar. Gerçek korku, seyircinin içine işleyen, empati kurdurabilen korkudur. Film ya da hikâye içinde o gerçekliği bulup, izleyiciyi onun içinden sarsabilmektir esas olan. Korkunun özü orada, duyguda saklıdır. Şu anda sinemada sesin bir korku ögesi olarak fazla abartıldığını düşünüyorum. Ama son dönemde, özellikle bu yıl, yeniden dengeyi bulan işler görmeye başladım. Sanırım korku sineması yavaş yavaş yeniden özüne dönüyor.

Geleneksel anlatılarda dinleyici ya da izleyici pasif bir alımlayıcıydı. Dijital çağda ise forumlarda, oyunlarda, etkileşimli kurgularda kullanıcı artık anlatının bir parçası hâline geliyor. Bu katılımcı anlatıcılık yeni bir mitoloji üretim süreci mi yaratıyor, yoksa eski mitleri yeni bağlamda mı yorumluyor?

"Güneşin altında yeni bir şey yok" sözü bence çok önemli. Biz aslında eski korkuları çeşitlendiriyor ve farklı biçimlerde yeniden anlatıyoruz. Fakat fark yaratan şey, bu anlatıların artık tek yönlü olmaktan çıkıp karşılıklı bir iletişime dönüşmesi. Eğer siz okur, dinleyici ya da izleyici olarak açık davranırsanız, bu, hayal gücünüzün hikâyeye katılması demektir. Kurguya gerçekten dâhil olduğunuz anda, artık sadece empati kurmazsınız; kahramanlardan birine dönüşürsünüz. Ve o anda —kısa bir an bile olsa— çok büyük bir haz duyarsınız. Evet, korkmaktan da haz duyulur. Çünkü temelde, korku var olmamızı ve hayatta kalmamızı sağlayan en temel duygulardan biridir. Tehlike karşısında korku duymak, insanı koruyan bir içgüdüdür. Sanatsal korku ise tam tersine, hiçbir gerçek tehlike altında olmadığınız hâlde benzer duyguları yaşamanıza imkân tanır. İşte o mesafeden gelen güvenli korku, insana tuhaf bir keyif verir. "Gerçek hayatta zaten yeterince korku var, bir de niye korku okuyayım?" söylencesi biraz da hayal gücü eksikliğinden kaynaklanıyor. Oysa zihnimizi biraz açtığımızda, korkunun son derece uyarıcı bir tarafı olduğunu görebiliriz. Korkmaktan keyif almak, insana canlılık kazandıran bir deneyimdir. Çünkü korku, bir şeyleri yaşamadan önce, tehlikeyle karşılaşmadan o tehlike üzerine düşünmemizi sağlar. Bunun en basit örneklerinden biri pandemi döneminde görüldü. O dönem yapılan bir araştırmaya göre —elbette bu tek bir araştırma, genellemek doğru olmaz— korku edebiyatını seven, korku hikâyeleri okuyan insanlar pandemide hayatta kalma konusunda daha başarılı olmuşlar. Çünkü onlar, zihinlerinde bu tür senaryoları daha önce defalarca yaşamışlardı. Zombi hikâyeleri, aslında tam da buna benzer: dışarıda ölümcül bir tehlike vardır, içeride kalman gerekir, önlem alırsın, dayanışmayı öğrenirsin. Ona karşı önlemler alman gerekiyordur. Bu süreçte, farkında olsan da olmasan da zihninde bir hazırlık yapıyorsun; bir senaryo kuruyorsun. Dolayısıyla ilk hamleyi yaptığında daha temkinli davranıyorsun. Çok basit ama aynı zamanda gerçek bir örnek bu.

Black Mirror, Westworld, Midsommar gibi güncel yapımların korkunun odak noktasını teknoloji, yapay zekâ ve toplumsal ritüellere kaydırdığını görüyoruz. Sizce bunlar gerçekten yeni mi, yoksa insanlığın yüzyıllardır yaşadığı temel korkular sadece farklı kılıklarda mı karşımıza çıkıyor?

Aslında bu konuda çok eski bir örnek var: şehirlerde elektrik hatları ilk döşenmeye başladığında yayımlanan bir karikatür. Teller devasa, düzensiz çizilmiş, herkes panikle yukarı bakıyor — "Bu kablolar düşecek, bizi yakacak!" diye korku içinde. Bu, insanın bilinmeyene verdiği ilk tepkilerden birini gösteriyor. Çünkü

biz her zaman korktuk. Neyden? Anlamadığımız şeylerden. Bilmediğimiz ve ötekileştirdiğimiz her şeyden korkarız. Bugün yaşadığımız korkular da aslında çok farklı değil. Sadece eski hikâyelerin üstüne biraz "sos" döküp yeni biçimlerde anlatıyoruz. Ama bu olumsuz değil; aksine, geçmişle yeniden bağ kurmanın bir yolu. Örneğin Midsommar'ın da yaptığı gibi, büyük şehirlerde kaybolan gelenekleri hatırlatan, kültürel köklerle yeniden ilişki kuran korku anlatılarının yükselişi bana olumlu bir gelişme gibi geliyor. Çünkü 21. yüzyılın başında, özellikle kent yaşamında insanlar köklerinden kopmuş durumda. Ben New York'ta geçirdiğim dönemde bunu çok net gördüm: insanlar çok yalnızdı. "Benim ailem Hollanda'dan gelmiş" gibi cümlelerle kökenini yalnızca bir hikâye olarak anıyorlardı. Bağlar kopunca, korkular da bağlamından kopuyor. Bu yüzden bugün korku türü, kaybolan o bağları yeniden hatırlatan bir alan hâline geldi. Kültürel korkular, yani geleneklerin, toplumsal baskıların ürettiği korkular da en az doğaüstü olanlar kadar değerli. Ama burada bir ayrım var: biz hurafeyle uğraşmıyoruz, hurafeyi sanatsal bir kurgu malzemesi olarak kullanıyoruz. Her yazarın bir derdi vardır, herkes kendi derdini anlatır. Okurun bunu anlaması zorunlu değil; isterse yalnızca keyif alabilir. Önemli olan, metnin iyi yazılmış olmasıdır. Açık, düzgün bir dil, iyi bir anlatım kurulduğunda zaten alt metin, mesaj kendiliğinden oluşur. Mesajın da bu kadar açık olması bir zorunluluk değil. Bugün özellikle *A24* gibi yapım evlerinin filmleriyle temsil edilen "sanatsal korku" dalgasında mesaj çoğu zaman hikâyenin önüne geçiyor. Ve bu, bana göre, sinemayı zayıflatıyor. Çünkü izleyici bir noktada "Ben bunu zaten biliyorum" duygusuna kapılıyor. Hepimiz toplumsal sorunların farkındayız; ama sinemaya önce hikâye izlemeye gidiyoruz. Hikâyeyi anlatmadan, mesajı doğrudan izleyicinin yüzüne fırlatmak, sinemayı da edebiyatı da kısırlaştırıyor. Bu sadece sinemada değil, edebiyatta da böyle. Ben 1990'larda hem yazarlarla hem yönetmenlerle çalıştım; Türkiye'de de yurt dışında da aynı şeyi gördüm. "Benim hiçbir mesajım yok, ben sadece bu hikâyeyi anlatmak istedim" diyen birçok sanatçı vardı. Akademide ise çoğu zaman her şey bir sembole dönüştürülüyor — örneğin bir sahnede mavi bir peçete varsa "lacivertin psikolojik anlamı" tartışılıyor. Oysa yönetmen belki prodüksiyondan sadece o renkte peçete istemiştir. Bu, elbette sanatçıların tamamen "mesajsız" oldukları anlamına gelmez. İstemeseniz de her anlatı bir mesaj iletir. Ama mesaj hikâyenin önüne geçiyorsa, o zaman hikâyeyi kaybedersiniz. Empatiyi, okuyucuyla ve izleyiciyle kuramazsınız. Sadece güncel bir alkış alırsınız. Bu nedenle, iyi bir film ya da metin önce anlatısını kurmalıdır. Mesaj zaten orada, satır aralarında taşınır. Güncel alkış peşine düşerseniz, hikâye zayıflar. Özellikle ABD'de son yıllarda bu woke kültürüyle —politik doğruculukla— meselelerin, zaten içinde yaşadıkları sorunların, izleyicinin yüzüne doğrudan fırlatıldığı filmler çoğaldı. Mesaj zaten ulaşır. Sonuçta mesele basit: önce iyi anlatın. Edebiyat yapıyorsanız dilinizi iyi kullanın, sinema yapıyorsanız kamerayı, ışığı, sesi doğru ve bilinçli kullanın, profesyonellerle çalışın. Önce eser iyi olsun. İyi bir eser zaten mesajını iletir; önemli olan, o mesajın sanatın önüne geçmemesidir.

Midsommar gibi yapımlar yerel folkloru evrensel bir korku diline dönüştürüyor. Sizce Türkiye'nin mit ve ritüelleri de benzer biçimde küresel korku kültüründe karşılık bulabilir mi? Ayrıca bu mitlerin transmedya dünyasında nasıl bir potansiyel taşıdığını düşünüyorsunuz?

Olmama ihtimali yok; çünkü korku insana dair dedik ve korkuların kökeni her yerde benzer. Korktuğunuz canavarın adının "al karası" ya da "vampir" olması arasında aslında neredeyse hiçbir fark yok. Ama bizde öncelikle, bu türün 20. yüzyıl boyunca üzerinde biriken baskıdan kurtulabilmesi için önce bir rahatlama, bir kırılma yaşanması gerekiyordu. Arkadaşlarımla birlikte, 21. yüzyılda Türkiye'de korku edebiyatını yeniden görünür kılan *Anadolu Korku Öyküleri* serisinin yazarlarından ve kurucularından biriyim. Bu hikâyeler yirmi yıl önce yazıldı ve tahmin edebileceğiniz gibi, o dönem hem yoğun bir reddedilme hem de gençler arasında büyük bir heyecanla karşılanma süreci yaşandı. Kimileri "dedelerin, ninelerin anlattığı hurafeleri edebiyata taşımışsınız" diyordu; kimileri ise orada çağdaş bir edebiyat dili gördü. Bir başka grup da ilk kez, "cin" veya "üç harfli" diye fısıldanarak geçilen o halk anlatılarının aslında çok daha zengin bir geleneğe ait olduğunu fark etti. Çarşamba Karısı'ndan Karakoncolos'a kadar pek çok yerel figürle ilk kez tanışan genç okurlar, bu hikâyeleri merak etmeye başladılar. Bence önce kendi kültürümüzü kabullenmemiz gerekiyor.

Kitap fuarlarında bazen ilginç tepkiler alıyoruz. Örneğin bir keresinde bir eğitimci okurumuz —ya da diyelim meraklı bir ziyaretçi— "Cami imamı çocukları namazdan sonra bu hikâyelerle korkutuyordu ve bu çocuklar böyle büyüdü, şimdi siz nasıl olur da korkunun iyi bir şey olduğunu söylersiniz?" demişti. Bu aslında çok tipik bir yaklaşım. Çünkü önce bir karşılaştırmayı doğru yapmak gerekiyor: bir tarafta gerçek hurafelerden, yani korkutmak için anlatılan geleneksel söylencelerden bahsediyorsunuz; diğer tarafta ise çağdaş edebiyat var. Biz hurafeyi meşrulaştırmıyoruz, onu sanatsal bir anlatının parçası hâline getiriyoruz. Eğer kitap fuarlarında artık hurafeleri anlatanların değil, bu konuları edebiyatın diliyle tartışan yazarların konuştuğu bir ülkede yaşamaya başladıysak, işte o zaman gerçekten bir adım atmışız demektir. Elbette bu kolay bir süreç değil, çünkü bir sonraki aşama bu üretimi bir sektöre dönüştürmek. Sinemada da durum aynı: ancak herkes — set görevlisinden ışıkçısına kamera asistanından yönetmenine kadar— emeğinin karşılığını hem maddi hem manevi olarak alabildiğinde kalıcı bir üretim ortamı doğar. Daha çok film yapılmalı ki, insanlar daha çok üretmek istesin. Üretim arttıkça bir sektör doğar; sektör oluştukça da yurt dışından birileri bizi görmeye başlar. Sektör oluşmadan, uluslararası görünürlük de gelmez. Mesela Amerikalılar ya da Avrupalılar bazen bir "cin filmi" çekiyorlar, onunla biraz dışarıya çıkmış oluyorsun, ama bu elbette tam olmuyor. Çünkü dışarıdan bir bakış açısıyla yapılan bu filmler ne gerçekten iyi oluyor ne de korkuyu doğru biçimde aktarabiliyor. Kısacası çok katmanlı bir süreç içindeyiz. Çağdaş Türk edebiyatı, korkunun da bir edebiyat türü olduğunu daha yeni yeni kabul ediyor. Bilim kurgu ve fantastik türünü de aynı şekilde. Hâlâ "korku edebiyat değildir", diyen öğretmenlerin olduğu bir ülkedeyiz. Önce bu önyargıların aşılması gerekiyor. Ondan sonra "biz dünyayı etkiler miyiz?" sorusunu sormak anlamlı olur. Dünyayı etkileriz elbette; çünkü bizde çok çeşitli, çok katmanlı korkular var. Folklorik korku anlatılarının bile ne kadar güçlü olabileceğini Ari Aster'in *Midsommar* gibi filmleri kanıtladı. O film iyi işlenmiş birçok bölümüne rağmen, bana kalırsa bir korku filmi mi değil mi emin olamadığım işlerdendir — ama şunu gösterdi: insanlar o türden kültürel korkulardan da derinden etkilenebiliyorlar. Korkunun izleyiciyle belli bir dil üzerinden kurulması gerektiğini düşünüyorum. Korkmak zorunda değilsiniz ama bir iletişim kurmalısınız. Ben o filmin içindeki korku unsurlarının neredeyse kimseyi korkutacak düzeyde olduğuna ikna olmamıştım — birkaç kez izledim, aradan yıllar geçti, tekrar bakmam lazım; biz de değişiyoruz, yeni bakış açılarıyla farklı şekilde görmek mümkün olabilir. Bu yüzden büyük büyük konuşmamak lazım; ben de öyle yapıyorum. İnsanların okuduğundan, gördüğünden sadece tür itibariyle korkmaları yetmez. Bir yandan da özlerinde bunu hissedebilmeleri gerekiyor. Ama o da tabii onların değil, bizim yapmamız gereken, yazarın, yönetmenin yapması gereken bir şey. Dediğim gibi bütün bu aşamalar olursa mutlaka bir gün dünyada bir karşılık bulacaktır. Çok keyifli canavarlarımız var çünkü.

Benim bireysel olarak şu an için büyük bir sinema projem yok; bunun nedeni sektörün hâlâ olgunlaşmaması. Sinemanın içinden geldiğim, uzun yıllar çalıştığım için potansiyeli görüyorum ama üretim-ekonomi altyapısı henüz yeterli değil. Türkiye'de yapımcılar ara sıra kapımızı çalıyor; *"Anadolu Korku Öyküleri"* gibi metinleri dizi/film yapma niyetiyle geliyorlar. Sektörde genellikle 'en düşük maliyetle, en kısa sürede üretelim' anlayışı hâkim. Bu yaklaşım, nitelikli ve uzun ömürlü projelerin ortaya çıkmasını büyük ölçüde engelliyor. *Konuşulmayan* romanım için yaptığım birkaç görüşmede de benzer bir tabloyla karşılaştım. Alandaki profesyonel üretim kültürünün eksikliği ve kısa vadeli kazanç odaklı bakış, sağlam projelerin hayata geçmesini zorlaştırıyor.

Aslında transmedya anlatı perspektifinden ilerleyen bir planınız olup olmadığını merak ediyorum. Metinlerinizin yalnızca edebiyat alanında değil, farklı mecralar ve anlatı biçimleri aracılığıyla da genişlemesini öngörüyor musunuz? Bundan sonraki projelerinizde hangi mecralar ve anlatı stratejileri üzerinden ilerlemeyi düşünüyorsunuz?

Yazmak, benim için hâlâ en öncelikli alan. Çünkü anlatmak istediğim çok şey var. Üstelik bir türe odaklanmanın en güzel yanı, eğer gerçekten istekliyseniz, kendinizi sürekli geliştirme imkânı yaratmasıdır. Ben yirmi beş yıl önce ilk öykülerimi yazdığımda, açık söylemek gerekirse hiçbir şey bilmiyordum. Turizm mezu-

nuydum; sinemaya meraklıydım ama yazarlık konusunda hiçbir formel eğitimim yoktu. O dönemde sadece okuduklarımın etkisiyle, anlatmak istediğim şeyleri bir şekilde kâğıda dökmeye çalışıyordum. Daha sonra sinema-televizyon alanında yüksek lisans yaparken Yavuz Turgul, rahmetli Ömer Kavur ve Barış Pirhasan gibi yetkin ve çok kıymetli isimlerden senaryo yazımını öğrendim. Onlardan tekniği öğrendikçe dramatik yapının, karakter çatışmasının, antagonist ve protagonist ilişkilerinin ne anlama geldiğini kavradım. Böylece yalnızca Bukowski ya da Boris Vian gibi yazmaya çalışan bir gençten, dramatik yapıyı bilen, teknik olarak daha donanımlı bir yazara dönüştüm. Senaryo yazımı benim için güçlü bir temel oluşturdu, bir tür iskelet yarattı. Fakat senaryo, özünde bir sanat değil; teknik bir belgedir. Yönetmene, oyuncuya, ekibe bir çerçeve sunar; sanata dönüşmesi onların ellerindedir. Edebiyata geçtiğimde fark ettiğim şey, bunun çok daha derin bir alan olduğuydu. Burada cümle, gramer, ritim, ses ve dil önem kazanıyordu. En sevdiğim şeylerden biri sesli okumaktır. Yazarken hep bir noktadan sonra metni sesli okurum. Çünkü okurun o cümleyi nasıl duyacağını, nasıl hissedeceğini bilmek isterim. Edebiyatın bir müziği vardır. Cümlelerin temposu, sözcüklerin uzunluğu, nefes aralıkları... Bunların hepsi anlamı şekillendirir. Bunun üzerine çalışırsanız, yeni bir edebiyatla uğraşıyorsunuz demektir. Aslında 1800 yılında Edgar Allan Poe bunu çok erken söylemiştir; kelime seçiminin, ritmin, dilin müziğinin ne kadar belirleyici olduğunu vurgulamıştır. Bugün bunu kim yapıyor, kim yapmıyor bilmiyoruz. Ben yapıyorum, ben yaptığımı biliyorum. Yapmak için kendimi sürekli geliştirmeye çalışıyorum. Bu yüzden "anlatacak çok şeyim var" derken, aynı oranda "öğrenecek çok şeyim var" da diyorum. Yazmaya devam etmek istememin nedeni de bu. Çünkü bugüne kadar yazdığım her şeyin, bir öncekinden daha iyi olduğuna inanıyorum. Bu da bana hâlâ gidecek yolum olduğunu gösteriyor. Dolayısıyla ilerlemeyi, gelişmeyi ve anlatmayı yazarak sürdürmek istiyorum. Neden? Çünkü sinemada artık büyük hırslarım yok. 1990'ların sonu ve 2000'lerin başında sektörde yaşadıklarım beni bir ölçüde hayal kırıklığına uğrattı. Oradaki kurallar, iletişim biçimleri ve para döngüsünün işleyişi, yaratıcı üretimin önüne geçiyordu. İnsan ilişkileri bile çoğu zaman bu ekonomik dengeler üzerinden kuruluyordu. Ayrıca o dönemde —ve aslında bugün hâlâ— sinema, tek başına yapılabilecek bir şey değildi. Hâlâ da öyle. Bugün artık YouTube var, kameranla bir şeyler üretebiliyorsun ama yine de bu işler tek başına yapılamayacak kadar zor. Yani o tarafı o şekilde düşündüğünüzde oraya yönelmek zorlaşıyor. Televizyon da aynı durumda; bugün siyasetin altında ezilen, etkisini yitirmiş bir alan hâline geldi. Artık yeni medya oyunu devraldı. Otuz saniyeden uzun hiçbir şeyin izlenmediği, Instagram ve TikTok gibi platformlarda dönen bir dünyada görsel bir şey üretip uzun soluklu bir anlatı kurmak istiyorsanız, olağanüstü profesyonel olmanız gerekiyor. Her şeyi çok iyi bilmek, güncele hâkim olmak şart. Ben o alanda kendimi biraz zayıf hissediyorum. Ben hâlâ insanın iç dünyasıyla, korkularıyla, kaygılarıyla, özüyle uğraşıyorum. Hikâyeler de oradan büyüyor, oradan gelişiyor. Dolayısıyla tek başıma yapabileceğim en doğru şeyin yazmak olduğunu düşünüyorum ve bu nedenle o yoldan devam etmeyi umuyorum. Bununla birlikte, 11 yıldır sürdürdüğümüz *"Gerisi Hikâye Korku Konuşmaları"* podcast'i de bu sürecin önemli bir parçası. Tahminimce Türkiye'de hâlâ devam eden en eski podcast'lerden biriyiz. Amacımız bir yandan insanlara korku üzerine keyifli bir zaman geçirtmek, diğer yandan da hem türü hem okuru bu alanda biraz daha eğitmek, bilinçlendirmek.

Kültür üretimi açısından da sinemadan psikolojiye, sosyolojiden genel kültüre kadar pek çok konuda derinlikli, besleyici ve bilgilendirici içeriklere ulaşabileceğimiz bir kaynak aslında.

Evet, üç kişi bir araya gelip bir, bir buçuk saat boyunca korkunun aslında bir kültür olduğunu anlatıyoruz. "Korku kültürü" ifadesini de tahminimce popüler kültüre kazandırmayı başardık. Ama sadece mesaj vermeye çalışan bir yayın değil bu. Birbirinden oldukça farklı üç kişi olarak, aynı fikirde olmadığımız konularda bile sakin bir biçimde, görgü, bilgi ve birikimimizi kullanarak konuşabiliyoruz. Bizim için önemli olan, "tartışma"nın kavga etmek demek olmadığını gösterebilmekti. Çünkü bugün kültürel alan çoğu zaman gürültüyle, patlayan flaşlarla, yüzeysel bir gösteri hâlinde ilerliyor. Oysa biz daha kalıcı, daha sağlam bir iletişim biçiminin mümkün olduğunu göstermek istedik. İnsanların gerçekten birbirini dinleyebildiği, fikir

alışverişi yapabildiği bir alan yaratmak istedik. Belki biraz da örnek olmak için. Bu nedenle bu podcast benim için çok değerli hem bu alanın gelişmesi hem de kültürel tartışmanın sağlıklı biçimlerde sürdürülebilmesi açısından devam etmesini özellikle önemsiyorum.

Yazarlıkla birlikte podcast çalışmalarınızı da sürdürüyorsunuz, üretim biçimlerinizin farklı mecralarda devam ettiğini görüyoruz. Bu noktada tekrar sinema konusuna dönmek istiyorum. Ben hâlâ sinema salonuna gitmeyi, filmi orada, kalabalığın içinde, birlikte deneyimlemeyi çok seviyorum. Pandemi döneminde ise salonların boş kaldığı, sinema alışkanlıklarının ciddi biçimde değiştiği bir süreç yaşandı. Bu dönemin, sizin sinemayla ilgili kararlarınızı ya da bu alandan uzaklaşma düşüncenizi etkilediği oldu mu?

Pandemi dönemiyle doğrudan bir ilgisi yok aslında. Benim sinemadan uzaklaşma kararım salonların boşalmasıyla ya da izleyici alışkanlıklarının değişmesiyle ilgili değil. Çünkü bugün bir film zaten sadece salonda değil, streaming platformlarında ya da cep telefonunda da izlenebiliyor. Benim için önemli olan, ortaya iyi bir iş çıkarmak. O eser bir kez tamamlandıktan sonra, izleyici onu nerede ve nasıl deneyimlerse deneyimlesin, o artık benden çıkmıştır. İster duş alırken izlesin ister kalabalık bir salonda—benim müdahale edebileceğim bir alan değil. Ama sinema genel olarak bir şey kaybetti mi? Evet, salonları kaybetti. Bunun sebebi yalnızca pandemi değil, ekonomik koşullar da. Bugün sinema salonlarının en büyük sorunlarından biri, teknik kalitenin bile ekonomik gerekçelerle düşmesi. Diyelim ki biraz nostalji yapalım, her hafta sinemaya gidelim. Peki, hangi bütçeyle? Diyelim ki gittiniz, bu kez de başka bir problem çıkıyor: perdedeki ışık yeterli mi? Çünkü şu anda en büyük teknik sorunlardan biri bu. Salonlar maliyeti kısmak için yeterli ışık kullanmıyor, düşük kaliteli projektörlerle çalışıyor. Sonuçta perdeye yansıyan şey, yönetmenin izleyiciye göstermek istediği hâli olmuyor. Çünkü sektörün kendisi sağlam bir zeminde değil. Bu noktada birey olarak bunlarla uğraşmak zorunda kalmamalısınız ama maalesef öyle bir dönemdeyiz. Dolayısıyla bunların hepsi etkili aldığımız kararlarda. O yüzden benim için temel mesele hâlâ şu: iyi bir iş olacaksa, doğru bir şekilde yapılsın. Üretim sürecinde emeğin, hakkın, niteliğin korunmadığını gördüğüm anda geri çekiliyorum. Çünkü sadece ticari kaygıyla yapılan işlerin hem yaratıcılığa hem kültüre zarar verdiğine inanıyorum.

Hem Türkiye'de hem de dünyada korku türünün geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Geleceği öngörmek konusunda çok iyi olduğumu söyleyemem ama umut edebiliyorum. Benim umudum, korkunun bir noktada yeniden "altın çağını" yaşayacağı yönünde. Belki 21. yüzyılın içinde, 30–40 yıllık bir süreçte, insanların sanatsal anlamda korkuyu yeniden ciddiye aldığı, onunla yaşamaktan keyif aldığı, "bu gerçek değil" diyerek küçümsemeyi bıraktığı bir dönemi görebiliriz. Çünkü korkunun tadını çıkarmayı özellikle genç kuşak çok iyi biliyor. Fakat ne yazık ki çok kurak bir döneme denk geldiler. Son on, on beş yılda sinema başta olmak üzere gerçekten iyi işler çok az çıktı. Oysa bu tür her zaman sinemayla başlar; orada güçlenir, oradan diğer alanlara yayılır.

Türkiye açısından söylenecek çok fazla şey yok aslında. Çünkü bizde neredeyse tek bir tür korku filmi çekiliyor. 1973 tarihli *The Exorcist*'in, yani *Şeytan* filminin ana temasının sürekli yeniden çevrildiği, "cin" inancını sömürecek filmlerden oluşuyor bizdeki korku filmleri. Hepsi değil elbette, ama büyük bir kısmı bu kalıbın içinde kalıyor. Dünya genelinde ise durum çok farklı değil. Orada da kötü filmler çok. Fakat gençleri oradan, yani görsel olandan yakalamak gerekiyor artık. Çünkü bugünün genç izleyicisi ilk temasını telefonda, tablette, bilgisayarda kuruyor. Yani artık durum tersine döndü. Bugün önce telefondan, ekrandan etkileyeceksiniz ki genç izleyici oradan merak duysun; belki Netflix'te, başka platformlarda bir şeyler izlesin, araştırmaya başlasın. Ancak ondan sonra —eğer hâlâ kitap okumak istiyorsa— belki korku kültürüne, edebiyata da oradan yanaşmaya çalışacaktır.

Hem korkunun bireysel yansımalarını hem de toplumsal boyutlarını, farklı düzlemlerdeki anlamlarıyla ele aldığımız derinlikli bir söyleşi oldu. Bu kapsamlı paylaşımlarınız ve katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

Ben teşekkür ederim, benim için de çok keyifli bir sohbetti.

Söyleşide Anılan Eserler, Yazarlar ve Yapımlar

Bu bölüm, söyleşi boyunca atıfta bulunulan edebî, sinemasal ve kültürel yapıtları okurun bilgisine sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

Kitaplar ve Eserler

- *Dehşet Gecesi* – Kerime Nadir
- *Edebiyatta Doğaüstü Korku* – H. P. Lovecraft
- *Uygarlığın Huzursuzluğu* – Sigmund Freud
- Stephen King eserleri
- *Conan Hikâyeleri* – Robert E. Howard
- *Psycho* – Robert Bloch
- *Gizli Yediler* – Enid Blyton
- *Afacan (Harika) Beşler* – Enid Blyton
- *Lord Dunsany* – Çeşitli mit yaratım eserleri
- *Jules Verne* öyküleri
- *Agatha Christie* – Polisiye romanlar
- *Boris Vian*, *Charles Bukowski*, *Jerzy Kosiński* – Modern edebiyat örnekleri

Filmler

- *The Exorcist (Şeytan)* – William Friedkin
- *Midsommar* – Ari Aster
- *Psycho* – Alfred Hitchcock
- *Bir Trenin La Ciotat Garı'na Gelişi (L'Arrivée d'un train en gare de La Ciotat)* – Lumière Kardeşler

Diziler ve Medya Ürünleri

- *Gerisi Hikâye: Korku Konuşmaları* – Podcast
- *Black Mirror*
- *Westworld*
- *Marvel Sinematik Evreni*
- *War of the Worlds* (radyo draması) – Orson Welles

Halk Anlatıları ve Mitolojik Figürler

- Gulyabani
- Karakoncolos
- Çarşamba Karısı
- Cin (Üç Harfli)
- Al Karısı

Yazar Hakkında

Demokan Atasoy, Türk korku edebiyatının çağdaş yönelimini biçimlendiren önemli isimlerden biridir. Yazar, turizm ve sinema eğitimi aldı; özel televizyonlarda yönetmenlik ve yapımcılık yaptı. Sektördeki ikinci yılında hazırladığı "Yaşam Ustaları" adlı programla, Çağdaş Gazeteciler Derneği tarafından "TV Programı Dalında Yılın Başarılı Gazetecisi" ödülünü kazandı. Daha sonra İstanbul'a dair hikâyeli, müzikli bir mobil turizm uygulaması geliştirdi.

Türk korku edebiyatının kolektif üretiminde önemli bir yer tutan *Anadolu Korku Öyküleri* projesinin kurucularından biri olan Demokan Atasoy, "*Kuyu*", "*Gece Işığı*" ve "*Sakın!*" gibi metinleriyle bu serinin temel yazarları arasında yer alır. Ayrıca *Aşkın Karanlık Yüzü*'ne "Hülya Bu Ya!", *Karanlık Yılbaşı Öyküleri*'ne "Karanlık Bedava" adlı öyküleriyle katkıda bulunmuştur. Jules Verne Bilimkurgu ve Fantastik Kurgu Öykü Yarışması'nda dereceye giren *"Kuzey Yıldızı Üçlemesi"*, Hayalgücünün Merkezine Seyahat seçkisinde yer aldı. Yazarın kitapları arasında *Konuşulmayan, İçine Çekenler, 'Ölümlüler, Deliler, Yalnızlar' ve Gerisi Hikâye'den Vampir Öyküleri* bulunuyor. Ayrıca üç yazarlı deneysel iki kitabı — *Eski İran Dinleri ve Şeytanın Doğuşu* (2021) ile *Tanrıların Krallığı* (2024) — son dönemde okurla buluşmuştur. Öyküleri Yabani ve Lemur dergilerinde yayımlanan Atasoy, bir dönem Rabarba Şenlik dergisinde hazırladığı 'Canavarlar, Yaratıklar, Manyaklar' adlı köşede korku sanatlarını sinemaseverlere tanıtmıştır.

Atasoy ayrıca Türkiye'nin en uzun soluklu tür yayınlarından biri olan *"Gerisi Hikâye: Korku Konuşmaları"* adlı podcast'in kurucularındandır. Korku kültürüne dair edebiyat, sinema, mitoloji, folklor, oyun, psikoloji, toplumsal ve kültürel eleştiri, felsefe ve estetik ekseninde zengin içerik sunan bu podcast yayını, Türkiye'de korku türünün hafızasını taşıyan bir kültürel arşiv niteliği taşıyor.

Yazar Bilgileri / Author Details
Nurcan Usta (Dr.)
[1] İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
0000-0002-0594-548X nurcanustaa@gmail.com